

O statistiki zločinov in o nekaterih vidikih le-te v začetku 17. stoletja smo se lahko prepričali iz prispevka *Alfreda Viggiana* iz Univerze v Padovi. Leta 1607 je Svet desetih pozval urade rektorjev, ki so bili poslani v večja mesta pod oblastjo Beneške republike, da naj pošljejo v glavno mesto natančno poročilo o prestopnikih ter o obsojenih na zaporno in smrtno kazen od leta 1600 naprej. V tem referatu je avtor poskušal, veliko bolj kot natančno prikazati številke, očrtati meje konteksta, v katerem se omenjena poizvedba izvaja.

Tudi popoldanskemu delu je seveda sledila diskusija, za njo pa nas je čakal tisti bolj sproščen in družbeno namenjen del konference. Večerja z morskimi specialitetami, namreč.

Na zadnji, sobotni, dan te mednarodne konference v Kopru so nas za predsedniško mizo čakali Darko Darovec, Edward Muir in Claudio Povo.

Prvi v sklopu referentov, ki so tokrat govorili o pojavu žrtve na sodiščih, je prišel na vrsto *Giovanni Chiodi* iz Univerze v Milanu. Orisal je razpravljanje, ki se je pojavilo v Italiji v drugi polovici 19. stoletja ob spremembah kazenskega postopka. Ob tem je upošteval najvidnejši doprinos italijanske pravne teorije od znamenitega posega, ki ga je imel Francesco Carrara leta 1875, do sprejetja italijanskega zakonika kazenskega postopka leta 1913, ki je naposled odklonil odpravo monopola javnega tožilca.

O treh poglobitvenih problemih (dolgo obdobje po prvih večjih sojenjih v Nürnbergu od 1946 dalje, posledice dvajsetletne prekinitve v javnih diskusijah, osebne interese in izkušnje sodnikov, advokatov in porote) v pravnih postopkih proti nacističnim hudodelcem po zlomu nacizma v Evropi, je razpravljal *Karl Stuhlpfarrer* iz Univerze v Celovcu.

Urbicidu, izraz so skovali razni časnikarji, umetnostni strokovnjaki, urbanisti in izobraženci, in sicer primeru le-tega na Vukovarju, se je posvetil *Leonardo Barattin* iz Univerze v Benetkah.

Kako je bilo z inkvizicijskim in obtožbenim modelom ter vlogo žrtve v kazenskem procesu, nas je seznanil *Ettore Dezza* iz Univerze v Pavii. V svojem prispevku je nakazal tako prednosti kot tudi slabosti, ki sta jih oba različna modela imela skozi zgodovino in jih še vedno imata glede pravic, ki pripadajo žrtvi in po drugi strani tudi obtožencu.

Kot trideseti, torej zadnji, je svoja spoznanja o zločinih brez žrtve in o vdoru žrtve v družbeno in politično debato, predstavil še *Andrea Romano* iz Univerze v Messini.

V zaključni diskusiji smo ugotovili, da zelo težko najdemo zločin, kjer ni prisotna tudi žrtev. Velikokrat je vlogo žrtve prevzela kar družba kot celota. Glede na to so se tudi vsi referati veliko bolj ukvarjali z žrtvijo kot z zločinom brez nje. Torej, veliko bolj smo se udeleženci mednarodne konference v Kopru držali podnaslova (Žrtev v scenariju kazenskega procesa), kakor pa osrednje teme Zločinov brez žrtve.

Ob slovesu nam je dr. Darko Darovec razkril še temo, ki bo v Kopru burila duhove čez dve leti. Takrat se bo namreč govorilo o deviantih.

Naj na koncu še posebej omenim in pohvalim organizatorje, predvsem že omenjenega dr. Darka Darovca, Alenko Obid in Jureta Gombača, zaradi katerih je vse potekalo kot po maslu. Seveda bi tudi brez prevajalcev, ki so simultano prevajali naše prispevke, marsikatera zagata ostala nerešena oziroma nepojasnjena.

Mojca Kovačič

Genocide and Human Rights in the 20th Century

Salzburg, 18. – 20. april 2004

Pod tem naslovom je potekal od 18. do 20. aprila 2004 v Salzburgu seminar, ki ga je organiziral Svet Evrope skupaj z avstrijskim šolskim ministrstvom (Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur) in sicer z oddelkoma *Abteilung Politisches Bildung und Umweltbildung* in *Abteilung für internationale Beziehungen*. Seminarja so se v okviru štipendije Svet Evrope udeležili še učitelji iz Madžarske, Romunije Španije in Slovenije. Seminar je bil organiziran za učitelje zgodovine iz Avstrije, udeležile pa so se ga tudi številne priče holokavsta.

V programu tridnevnega seminarja so z referati sodelovali mednarodno priznani strokovnjaki iz Avstrije in Nemčije. Med njimi je potrebno izpostaviti tri še posebej zanimive. Univ. prof. dr. Wolfganga Benza iz Berlina je z referatom *Völkermord an Juden und Roma und Sinti* ob opisu množičnega poboja 33.771 Židov v kraju Babij Jar pri Kijevu 29./30. 9. 1941 opozoril na ideologijo nacional-socilastičnega režima, ki je s skrbnim načrtovanjem želel iztrebiti židovski manjšino. Kljub temu ob tem ne gre pozabiti, da je tovrsten genocid primerljiv z drugimi kot na primer s poboji Romov in Sintov, to je pripadnikov nemških Romov.

Dr. Anke Sembacher je imela odmeven referat, kjer je kršenje človekovih pravic in primer holokavsta v 20. stoletju prikazala na primeru Ruande: *Genozide am Beispiel Ruanda*. Nazorna predstavitev problema je pokazala visoko strokovno znanje predavateljice, pri čemer je potrebno poudariti, da je referat odmeval še zvečer pri večerji.

Še posebej močno pa se mi je vtisnil v spomin predavanje univ. prof. dr. Manfreda Nowaka iz Dunaja z naslovom *Universalität der Menschenrechte und Genozid im ehemaligen Jugoslawien*. Ugledni strokovnjak je bil po naročilu Združenih narodov med leti 1994–1997 tudi sam precej dejaven na področju bivše Jugoslavije, med drugim je vodil odkop množičnega grobišča v Ovčari, pristojen pa je bil tudi za sojenje kršitev človekovih pravic. Po uvodni predstavitvi političnega položaja Jugoslavije pred slovensko samostojnostjo, je posebej izpostavil položaj Bosne in Kosova. V nadaljevanju je nekaj več besed namenil vojni na Hrvaškem, osrednja tema, pa je bila vojna v Bosni. Opisu vojaških dogodkov so sledili konkretni primeri genocida, kot na primer Srebrenica. Ob tem je poudarjal, da je postopek uničenja nekega naroda tak, kot ga poznamo iz druge svetovne vojne. Ideje in postopki so bili enaki. Pri problemu vojne v Bosni je izpostavil (ne)množ mednarodne skupnosti ter dejstvo, da za umiritev razmer in sožitje med narodi še vedno ne potekajo tako imenovani procesi, ki so temelji za mir. Ob koncu je izpostavil problem Kosova, kjer mu največji problem predstavlja dejstvo, da ne obstaja akt, ki bi opredelil status te dežele.

Zanimivi so bili tudi ostali referati dunajskih predavateljev: dr. Aleksandra Pollaka z zgornjim naslovom *Die Darstellung der Wehrmacht in den Medien nach 1945* ter poročilo univ. prof. dr. Clemensa Jablonerja *Bericht der österreichischen Historikerkommission*. Nekaj besed o mednarodnem pravu nam je zadnji dan seminarja povedal poslanik dr. Hans Winkler v referatu z naslovom *Interationales Recht und Globale Justiz*. Zadnji večer smo si lahko ogledali film *Mit 16 ins KZ*. Šlo je za posnetke pričevanja Fritza Kleinmanna, ki je 6 let preživel v različnih koncentracijskih taboriščih.

Predavanjem je navadno sledila kar precej živahna diskusija, v kateri so bili aktivni tako učitelji zgodovine, kot tudi priče holokavsta, po večini Židje. Njihove replike, večkrat tudi osebne izpovedi so bile zame včasih zelo pretresljive in ganljive. Podobno sem občutila tudi v neformalnih pogovorih z njimi med odmori ali obedi. Občudovala sem njihov življenjski optimizem, vrednote ter njihovo vitalnost. Mnogi med njimi so namreč svojo visoko starost zelo dobro skrili.

V pogovorih z avstrijskimi kolegi sem izvedela, da priče holokavsta sodelujejo pri pouku zgodovine. Stremi se k temu, da se teh grozodejstev ne sme pozabiti in da je o tem potrebno javno govoriti. Še zlasti mladim generacijam, ki v tem modernem svetu sploh nimajo odnosa do še ne tako starih dogodkov. Država obiske prič na šolah tudi finančno podpira. Poleg avtentičnih informacij, ki jih dijaki na ta način dobijo, gre pri tem tudi za vzgojni moment. Tu mislim predvsem na razvoj vrednot, ki v današnjem moderniziranem svetu gotovo niso v ospredju. Podobno mnenje so imeli tudi avstrijski kolegi, ki so ob koncu še poudarili, da so ure zgodovine, na katerih sodelujejo priče, izredno odmevne, dijaki pa zelo zainteresirani.

Osebnostno je bil seminar pomemben zaradi dveh razlogov. Poleg številnih informacij o kršenju človekovih pravic, so ganljivi pogovori s pričami holokavsta zbudili že pozabljene vrednote za preproste reči. Za stvari, ki jih v brezglavi dirki vsakdanjika ne vidimo, kaj šele občutimo.

Mojca Peternel